

**UCHWAŁA Nr XXVII/248/09
RADY GMINY W MORAWICY**

z dnia 5 marca 2009r.

w sprawie herbu, flagi i pieczęci Gminy Morawica

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 2 i art. 18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 1978r. o odznakach i mundurach (Dz. U. Nr 31, poz. 130 z późn. zm.) po zasięgnięciu opinii Ministra Spraw Wewnętrznych, Rada Gminy w Morawicy uchwala, co następuje:

§ 1.1. Ustanawia się herb, flagę i pieczęć Gminy Morawica jak w załączniku Nr 1 do niniejszej uchwały.

2. Uzasadnienie historyczne stanowi załącznik Nr 2 do niniejszej uchwały.

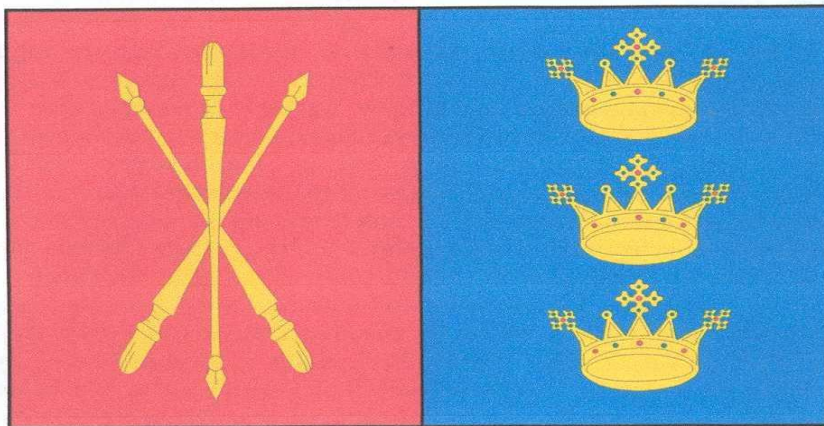
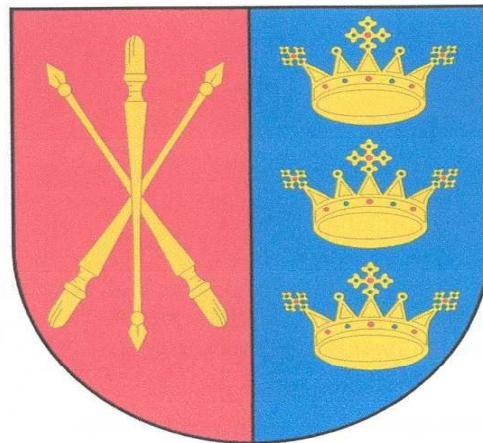
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Traci moc uchwała Nr II/23/93 Rady Gminy w Morawicy z dnia 18 czerwca 1993r. w sprawie wyboru herbu gminy.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Gminy: *J. Wojtyś*

Gmina Morawica

Kontur tarczy - 0,5 mm
kontur środka - 0,25 mm
średnica pieczęci 36 mm

Projekt Herbu Gminy Morawica Powiat Kielecki i jego uzasadnienie

opracowany przez dr. Jerzego Michtę

Projekt herbu gminy Morawica, znajdującej się na terenie powiatu kieleckiego w województwie świętokrzyskim, powstał po konsultacjach ze zleceniodawcą reprezentującym przedstawicieli w osobach: wójta Mariana Burasa i sekretarza Anny Kowalskiej. W tym miejscu należy podkreślić, że tworzenie nowych herbów we współczesnej heraldyce samorządowej, wymaga współpracy zleceniodawcy, historyka-heraldyka oraz plastyka. Opracowany i opisany projekt spełnia ten postulat.

Według opracowanej przeze mnie koncepcji heraldyki samorządowej dla województwa świętokrzyskiego (herb województwa, gminy, miasta), będącej konsekwencją ustawy z 1999 roku, może ona korzystać z herbu powiatu, wskazując na jego przynależność terytorialną, należy znaleźć takie ikonograficzne wyobrażenie, które pozwoli połączyć wszystkie sołectwa ponad ich podziałami historycznymi, z zarazem będzie trwałym i wyraźnym symbolem gminy, jako godło w pełni go reprezentujące.

Herb gminy Morawica nawiązuje do herbu Jelita rodziny Morawickich, właścicieli Morawicy, stolicy Gminy, a także Woli Morawickiej w XV-XVII wieku oraz herbu biskupstwa krakowskiego (trzy złote korony odchylone do tyłu w ustawieniu 2:1 w błękitnym polu), które na terenie dzisiejszej gminy Morawica było do końca XVIII wieku właścicielem wielu miejscowości takich jak: Bilcza (Bielcza), Dyminy, Nida, Brzeziny, Podwole, Młyn Kuby (dzisiaj Kuby Młyny), Młyn Bielecki (dzisiaj Bieleckie Młyny), Podmorawica (dzisiaj osiedłość Morawica zwana Podmorawicą) należąca do folwarku w Brzezinach, Zbrza, a także folwark Boszki (Rożki). Wymienione wsie razem z kilkunastoma innymi, wchodziły do końca XVIII wieku w skład klucza kieleckiego. Natomiast wsie Radomice i Łabędzików należały do cystersów z Wąchocka.

Ponieważ na terenie dzisiejszej gminy Morawica tylko część miejscowości należała do biskupstwa krakowskiego, dlatego w pierwszym projekcie jej herbu pojawiła się w postaci uszczerbionej, to znaczy były to dwie złote korony. Jednak opinia Komisji Heraldycznej w tej sprawie była negatywna. Dlatego w poprawionym projekcie pozostawiono trzy korony.

Wśród szlachty osiadłej w miejscowościach, wchodzących w skład dzisiejszej gminy Morawica, spotykamy poza Morawickimi nazwiska Grabkowskich, Sierakowskich, Piotrowskich, Swobodzkich, Bidermanów, Jawornickich, Łąckich, Łukawskich czy Oraczewskich herbu Średniawa, właścicieli Morawicy z XIX wieku. Należały do nich także Wola Morawicka, Obice oraz Chałupki. Morawicy i Oraczewscy reprezentują na terenie dzisiejszej gminy Morawica prywatnych właścicieli, ponieważ koncentrujemy naszą uwagę na właścicielach wsi Morawica, która jest stolicą gminy. Jednak ze względu na fakt, że jej pierwszymi znanymi właścicielami, którzy trzymali w swoich rękach Morawicę w XV-XVII wieku, a także przyjęli od tej miejscowości swoje nazwisko byli Morawicy, to właśnie ich herb Jelita został wybrany do reprezentowania gminy w jej nowym herbie.

Dlatego w projekcie herbu gminy Morawica na tarczy podzielonej w słup (pionowo), widzimy w jej prawym czerwonym polu herb Jelita, czyli trzy złote kopie w gwiazdę, z których dwie zwrócone są grotami do głowicy, a trzecia do podstawy tarczy; natomiast w jej lewym, błękitnym polu znajdują się trzy złote korony w słup (pionowo).

Morawicy herbu Jelita

Właścicielami Morawicy należącej do parafii Brzeziny w powiecie Chęcińskim byli w XV-XVII wieku Morawicy herbu Jelita. Ród Jelitczyków-Nagodów otrzymał większy kompleks dóbr w powiecie Chęcińskim w XII-XIII wieku. Prawdopodobnie było to książęce nadanie, niewątpliwie nagroda za zasługi wojenne członków rodu. Władcy przyświecał także cel ekonomiczny, ponieważ nadane tereny Jelitczyki starali się jak najprędzej skolonizować. Był to najstarszy ród, który Osiedlił się w południowej części powiatu Chęcińskiego. Otrzymane przez nich tereny, to pas ziemi ciągnący się od Węgleszyna na wschód ku Czarnej, którego centralnym punktem było Mokrsko, Obszar ten zajmował południową część kasztelanii małogojskiej. Natomiast na północy sąsiadowały z królewskimi i dobrami biskupów krakowskich.

Ze względu na podział kościele, obszar dzisiejszej gminy Morawica wchodził do końca XVIII wieku w skład prepozytury kieleckiej, obejmującej części czterech powiatów województwa sandomierskiego, w tym powiatu Chęcińskiego. Na terenie prepozytury wystąpiło skupisko posiadłości biskupów krakowskich, w tym klucze ilżecki i kielecki. Na obszarze tego ostatniego klucza, znajdowała się dzisiejsza gmina Morawica, która w okresie średniowiecza i nowożytnym, była najdalej wysuniętą wsią Jelitczyków-Nagodów w powiecie chęcińskim. Jej właściciele przyjęli nazwisko Morawickich od rodowej wsi Mora-

wica. Jan Długosz napisał, że płacono z niej w połowie XV wieku dziesięcinę wartości dwóch grzywien kościołowi w Brzezinach, ponieważ należała do tej parafii.

Na początku XVI wieku wieś się rozrosła, a w wyniku kolonizacji powstała wśród lasów Wola Morawicka o sześciu kmieciach z licznymi pasiekami. Pod koniec wieku te dwie wsie posiadały kilku dziedziców, w wyniku rozrodzenia się Morawickich. To przeludnienie spowodowało, że niektórzy Morawicy wyemigrowali na Ruś i Litwę, a część z nich stała się właścicielami innych wsi w powiecie chęciński. Wśród nich była wieś Łukawa, która należała do rodziny Jelitczyków herbu Jelita. Jej przedstawiciel Tomek Jelitko z Łukawy sprzedał w 1410 roku w imieniu ojca i braci kamienicę w Krakowie. Jako jej właściciela obok Jana Jelitko, Jan Długosz wymienił również Jana Morawickiego. W tej wsi w drugiej połowie XV wieku znajdował się folwark, pięć łąnów kmiecych, karczma, trzy zagrody w rolach dworskich. Istniał w niej kościół pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Do plebana należały role, dąbrowa Wrząca, łąka, staw. Dziesięciny z łąnów kmiecych płacono prebendzie borzechowskiej w Kielcach, a z reszty wsi Łukawa do kościoła w Mokrsku.

Łukawscy i Morawicy herbu Jelita byli też właścicielami Chomętowa i Drochnowa. Między innymi w 1720, Konstancja z Morawicy Morawicka, córka Michała z Morawicy i Heleny z Winiarskich, zapisała kościołowi w Chomętowie pod wezwaniem św. Krzyża, św. Mateusza Ewangelisty i św. Marii Magdaleny, sumę 1000 złotych polskich, aktem zawartym w Chęcinach w obecności swojego brata Krzysztofa Morawickiego. Kościół w Chomętowie został erygowany w 1331 roku, a oryginał tej erekcji ingrosował w archiwum kościoła parafialnego w Chęcinach Jan Morawicki w 1610 roku. Z kolei w 1719 roku podobny zapis na rzecz tego kościoła w wysokości 500 złotych polskich, uczyniła Marianna z Morawickich, wdowa po Piotrze Morsztynie.

Jak z powyższego wynika rodzina Morawickich obecna była na terenie dzisiejszej gminy Morawica, jeszcze w pierwszej połowie XVIII wieku, co dodatkowo potwierdza słuszność wyboru herbu Jelita do nowego herbu gminy. Z zachowanych informacji dotyczących rodziny Morawickich dowiadujemy się, że w 1508 roku dziedzicem Morawicy był Jan Morawicki. W 1509 roku spotykamy Feliksa Morawickiego, któremu król Zygmunt I Stary zabrał Morawicę, Wolę Morawicką, Obice i Żerniki, za niestawienie się na wyprawę wojenną, przekazując je Janowi Łabędziovi. Dobra te Morawicy wkrótce odzyskali, ponieważ w 1540 roku jako ich dziedzic występuje Jan Morawicki. W Morawicy istniał wówczas drewniany dwór, a do majątku należał folwark, jeden kmięć na łanie, czterech na półłankach, młyn nad rzeką Czarną, łąki, duży bór z barciami. Razem z Wolą Morawicką jego wartość wynosiła 500 grzywien. W XVII wieku właścicielami Morawicy i Woli Morawickiej byli między innymi: Aleksander Morawicki (1662, 1673), Aleksander Morawicki starszy (1662), Andrzej Morawicki (1674), Krzysztof Morawicki (1674), który dział w Woli Morawickiej odstąpił Aleksandrowi Jawornickiemu, a także Michał Morawicki właściciel Drochnowa w parafii Chomętów. Obecność rodziny Morawickich na terenie dzisiejszej gminy Morawica w XV-XVII wieku, właściciele Morawicy i innych miejscowości na jej obszarze jednoznacznie wskazuje, że jej herb Jelita (trzy kopie w gwiazdę) powinien reprezentować gminę w jej nowym herbie.

Herb Jelita

Herb Jelita należy do grupy najstarszych polskich herbów, którym posługiwało się ponad sto dziewięćdziesiąt (191) polskich rodzin, wśród nich Morawicy, właściciele Morawicy w XV-XVII wieku. Genezę tego herbu wiąże się z osobą rycerza Floriana Szarego, uczestnika bitwy Polaków z Krzyżakami pod Płowcami we wrześniu 1331 roku. Wtedy miał on otrzymać ten herb od króla Władysława Łokietka za męstwo okazane w czasie bitwy. Herb Jelita opisywany (blazonowany) jest następująco: w polu czerwonym trzy kopie złote o srebrnych grotach w gwiazdę, środkowa na opak w słup. Podobnie opisuje ten herb Helena Polackówna w wydanym przez siebie szesnastowiecznym rękopisie „Klejnotów” Jana Długosza, przechowywanym w Bibliotece Arsenалу w Paryżu, gdzie czytamy: w polu czerwonym trzy włócznie złote o grotach srebrnych: dwie przekrzyżowane skośnie grotami do czoła, trzecia w słup, grotom na dół. W polskiej części herbarza „Złotego Runa” z 1461 roku, oszczepy są czarne z białymi grotami.

Na określenie kopii lub włóczni występujących w herbie Jelita, używano określenia „tres hastae” (trzy kopie, włócznie). Pod tym pojęciem rozumiano trzy złote przekrzyżowane kopie w czerwonym polu. W ten sposób opisywano je w pierwszej połowie XVI wieku, w wydanych przez króla Zygmunta I przywilejach nobilitacji, które otrzymali w Krakowie: 28 lipca 1543 roku rodzina Romerów, adoptowana do herbu Jelita przez Jana, Leonarda i Krzysztofa Czermeńskich, Dionizego Sancygniowskiego i Andrzeja Makowskiego, a 21 stycznia 1546 roku Wojciecha Chamskiego, adoptowanego do herbu Jelita przez Jana Dziaduskiego biskupa przemyskiego, jego brata Stanisława Dziaduskiego i innych członków rodu Jelita („mianowicie trzy kopie w czerwonym polu”). Dopiero w drugiej połowie XVI wieku, w wydanych przez kancelarię przywilejach nobilitacji, pojawia się bardziej dokładny opis herbu Jelita, określający położenie kopii (włóczni) w stosunku do siebie. Z takim opisem spotykamy się w przywileju nobilitacji, który otrzy-

mał w Warszawie, 20 lutego 1581 roku Bartłomiej Serny z synem Łukaszem, pochodzący z Sandomierza, od króla Stefana Batorego.

Adopcji do herbu Jelita dokonał kanclerz i hetman Jan Zamojski, gdzie czytamy w tłumaczeniu: tarcza trójkątna czerwonego koloru, na której włócznie trzy złote rycerskie, dwie ukośnie ostrzem w górę wyciągnięte, trzecia prosta, ukośnie wyciągnięta ku podstawie tarczy. Trzeba zaznaczyć, że w przywilejach nobilitacji, adopcja do herbu Jelita nie była jednoznaczna z przyjęciem do herbu w jego niezmienionej postaci. Król mógł zmienić barwy herbu, jak to uczynił z herbem Jelita, który otrzymał razem z adopcją hetmana Jana Zamojskiego, Kasper Wielech z Miastkowa w województwie mazowieckim, w obozie pod Wielkimi Łukami w 1580 roku. W tym przywileju herb Jana Zamojskiego został zmieniony „na trzy mianowicie kopie czarnego koloru, położone poprzecznie w błękitnym polu”. Jednak podstawowe barwy herbu Jelita, to czerwone pole tarczy i trzy złote kopie (włócznie). W przywileju nobilitacji Zygmunta III wystawionym w Warszawie, 12 stycznia 1591 roku dla Wojciecha Wnuka-Słowieńskiego, pochodzącego z Solca i również adoptowanego przez Jana Zamojskiego do herbu Jelita, została podana jego symbolika. Według niej, czerwone pole tarczy symbolizowało miłość, a trzy ostro zakończony złote kopie (włócznie) oznaczały serce gotowe do obrony ojczyzny.

Podana w tym przywileju symbolika, nawiązywała do legendy herbowej herbu Jelita, która w okresie staropolskim, była jedną z bardziej znanych legend herbowych. Genezę tego herbu już w XV wieku, wiązano z osobą Floriana Szarego, uczestnika bitwy Polaków z Krzyżakami pod Płowcami, 27 września 1331 roku, który ten herb miał otrzymać od króla Władysława Łokietka (1320-1333), za męstwo okazane w czasie bitwy. O „popularności” tej legendy wśród przedstawicieli rodu Jelita, może świadczyć fakt, że tego przydomka użył należący do tego rodu biskup krakowski Florian Mokrski, dziedzic imienia bohatera spod Płowców. Nie będąc jeszcze biskupem, a tylko kanclerzem łęczyckim, podpisując dokument króla Kazimierza Wielkiego dla klasztoru łysogórskiego w 1354 roku, użył przydomka Szary („Floriano Szary lancieni cancelarii”). Szczególne znaczenie nadał tej legendzie w pierwszej połowie XVIII wieku Kasper Niesiecki, według którego król nadał ten herb Florianowi Szaremu, kiedy zobaczył jak ranny na polu bitwy „jelita swe własną ręką we wnętrzości tłoczył”. Na tarczy tego herbu pojawiły się trzy kopie, ponieważ ranę zadano mu trzema kopiami (włóczniami). Stąd król nadał Florianowi Szaremu nowy herb, a jego stary czyli kozła, przeniósł nad hełm, tworząc klejnot tego herbu. Odtąd według Niesieckiego w herbie Jelita, powinny być trzy kopie złote, czy żółte, ułożone na kształt gwiazdy w czerwonym polu, tak, że dwie poboczne końcami i ostrzem do góry wyrzutowane, średnia na dół prosto końcem. Nad hełmem pół kozła wyskakującego, nogi przednie do góry wyniósł, w prawą tarczy obrócony, z rogami na głowie.

Najstarsza znana pieczęć z herbem Jelita, pochodzi z 1361 roku i należała do komesa Tomisława z Mokrska, kasztelana sądeckiego. Na tarczy widzimy trzy „oszczepy” (włócznie) przekrzyżowane, z których dwa grotami do góry, a trzeci grotom do podstawy tarczy. Podobny kształt ma pieczęć z 1409 roku Floriana z Korytnicy, starosty ruskiego o średnicy 23 mm, która przedstawia w polu tarczy herb Jelita, czyli trzy oszczepy skrzyżowane ze sobą. Te dwie i inne znane pieczęcie z tym herbem, pochodzące z XIV i XV wieku wskazują, że wzór herbu ustalił się bardzo wcześnie. Dopiero w drugiej połowie XV i XVI wieku w przedstawieniu ikonograficznym herbu Jelita, pojawiają się obok włóczni (oszczepów) kopie, które widzimy na znanych i zachowanych wizerunkach herbu Jelita, w tym kanclerza i hetmana Jana Zamojskiego. Między innymi w przywileju nobilitacji z 1591 roku dla braci Hilchenów, mieszczan miasta Rygi w Inflantach, których hetman przyjął do swojego herbu Jelita.

Natomiast w znanych średniowiecznych zapiskach sądowych herb ten pojawiają się w 1398 i 1399 roku z zawołaniem Nagody, a w 1400 roku i następnym latach już z zawołaniem Jelita. Trzecie zawołanie tego herbu Koźlarogi, wymienił dopiero Jan Długosz w drugiej połowie XV wieku. W najstarszym rękopiśmie „Klejnotów”, przypisywanym Janowi Długoszowi, tak zwanym „Kórnickim”, obok opisu herbu Jelita zostały narysowane trzy włócznie odwrotnie, to znaczy dwie skrzyżowane grotami do podstawy, środkowa grotom do główicy. Ostateczne przedstawienie ikonograficzne tego herbu zostało ustalone w XVI wieku, co potwierdzają przykłady herbu Jelita zamieszczone w przywilejach nobilitacji. Dlatego wzór ikonograficzny herbu Jelita (Koźlarogi), dla jego przedstawienia w herbie gminy Morawica, został wzięty z szesnastowiecznego herbarza Bartosza Paprockiego, Herby rycerstwa polskiego, wydane w Krakowie w 1584 roku (s. 191), żeby uzyskać jednakową stylistykę projektowanych herbów, zwłaszcza że inni staropolscy autorzy herbarzy, jak również kancelaria koronna wystawiająca przywileje nobilitacji, w tym dokument dla Hilchenów z 1591 roku, korzystali z wyobrażenia graficznego herbu Jelita, które widzimy u Bartosza Paprockiego.

Biskupstwo krakowskie. Prepozytura kielecka.

Diecezja krakowska powstała w czasie zjazdu gnieźnieńskiego, który odbył się w roku tysięcznym w Gnieźnie, ówczesnej stolicy państwa polskiego. Brak dokumentu fundacyjnego i erekcyjnego nie pozwala ustalić jej granic. Historyk Kościoła Władysław Abraham uważał, że diecezja krakowska obejmowała zie-

mię krakowską, wiślicką i sandomierską, a otwarte były tylko jej wschodnie granice. Późniejsze granice diecezji krakowskiej znane z różnych dokumentów pochodzących z XII-XIV wieku, rejestrów świętopietrza i dziesięciny papieskiej oraz piętnastowiecznego Liber beneficiorum Jana Długosza, zostały ustalone w czasie legacji w Polsce na dworze księcia Bolesława III Krzywoustego, kardynała Idziego z Tusculum w latach 1123-1125. Jej obszar w XVII i XVIII wieku obejmował przeszło pięćdziesiąt cztery tysiące kilometrów kwadratowych i liczył około dwieście trzydzieści miast i sześć tysięcy wsi. Pod względem państwowego podziału administracyjnego w skład diecezji krakowskiej wchodziło województwo krakowskie, sandomierskie, bez części północno-zachodniej (arcybiskupstwo gnieźnieńskie) i lubelskie bez Biłgoraja.

Największa część województwa sandomierskiego leżała w diecezji krakowskiej. Należały do niej powiaty: sandomierski, wiślicki, pilzneński, ziemia stężycka, część powiatu radomskiego i chełmińskiego, na obszarze którego znajdowała się Morawica. Diecezja krakowska w XVI wieku miała w granicach województwa sandomierskiego osiem archidiaconatów. W całości w granicach tego województwa leżała między innymi prepozytura kielecka, której obszar szczególnie nas interesuje, ponieważ obszar obecnej gminy Morawica znajdował się w jej granicach. Na jej terenie występowało szczególnie silne skupisko posiadłości biskupstwa krakowskiego; klucze ilżecki i kielecki.

Utworzenie prepozytury kieleckiej datuje się na koniec XIII wieku. Tadeusz Silnicki wysunął przypuszczenie, że na jej utworzenie wpłynęło znaczne zgrupowanie majątku biskupiego. Tworząc w XII wieku archidiaconaty sandomierski i zawichojski, biegnące w poprzek Wisły na północ, nie doprowadzono ich do granic arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, ale pozostawiono część terytorium biskupstwa krakowskiego, na którym powstała później prepozytura kielecka. Jej powstanie należy wiązać z faktem, że był to zwarty i jednorodny obszar biskupstwa krakowskiego. Prepozytura kielecka podobnie jak wiślicka powstała dlatego, że kierowano się zasadą terytorialnej zwartości jednostek kościelnych. Prepozytura kielecka stanowiła najmniejszy okręg administracji kościelnej w diecezji krakowskiej. W wieku XIV liczba kościołów parafialnych na jej terenie wynosiła osiemnaście, a na początku XVII wieku wzrosła do trzydziestu, aby w początkach XVIII wieku osiągnąć liczbę trzydziestu dziewięciu ośrodków parafialnych, zorganizowanych w dwóch dekanatach: Bodzentyn i Kunów. Obszar dzisiejszej gminy Morawica obejmował pierwszy z nich (Bodzentyn).

Spadkobiercą biskupstwa krakowskiego pod względem terytorialnym na interesującym nas obszarze gminy Morawica, zostało biskupstwo kieleckie, znajdujące się na obszarze powstałego 1 stycznia 1999 roku województwa świętokrzyskiego. Jest więc tutaj zachowana ciągłość historyczna i terytorialna tego obszaru (regionu).

Trzeci rozbiór Polski z 1795 roku spowodował, że na terenach diecezji krakowskiej powstały nowe biskupstwa, w tym 26 sierpnia 1802 roku w Kielcach z biskupem Wojciechem de Boża Wola Górskim na czele. Papież Pius VII potwierdził nowy podział w bulli *Indefessum personarum* z 13 czerwca 1805 roku, znosząc diecezję tarnowską, a powołując kielecką ze stolicą w Kielcach. Składała się ona z czterech kolegiat (Sandomierz, Wiślica, Skalbmierz, Opatów), czterech opactw (Koprzywnica, Sieciechów, św. Krzyż, Wąchock), dwustu szesnastu parafii i dziewiętnastu klasztorów męskich i czterech żeńskich. Nowe podziały polityczne ziem polskich po Kongresie Wiedeńskim w 1815 roku, pociągnęły za sobą kolejne zmiany w podziale administracyjnym ziem dawnego biskupstwa krakowskiego. W dniu 30 czerwca 1818 roku papież Pius VII bullą *Ex imposita nobis* przeniósł stolicę biskupią razem z całą kapitułą z Kielc do Sandomierza. Dokonał też nowego podziału diecezji kieleckiej pomiędzy sandomierską i krakowską. Dekanaty Bodzentyn i Kunów razem z innymi jedenastoma dekanatami weszły w skład diecezji sandomierskiej. Był to obszar diecezji kieleckiej przed 1818 rokiem. Dopiero w 1926 roku biskup sandomierski Marian Ryx, zgodził się odstąpić powstałej ponownie w 1882 roku diecezji kieleckiej trzy parafie z dekanatu bodzentyńskiego (Bodzentyn, Dębno, Wzdół). Klasztor św. Krzyża na Łysej Górze fundowany w latach 1135-1138, znalazł się w granicach biskupstwa kieleckiego. Klasztor cystersów w Wąchocku, ufundowany w 1179 roku, który na terenie gminy Morawica był właścicielem Radomic i Łabędziowa, pozostał w diecezji sandomierskiej. Natomiast biskupstwo krakowskie na terenie gminy Morawica było właścicielem między innymi takich miejscowości jak: Bilcza (Bielcza), Dyminy, Nida, Brzeziny, Podwole, Młyn Kuby (Kuby Młyny), Młyn Bielecki (bieleckie Młyny), Podmorawicą (dziś osiadłość Morawica zwana Podmorawica) należąca do Brzezin, Zbrza oraz Rożki.

Stąd w herbie gminy Morawica widzimy „uszczerbione” Trzy Korony herb kapituły krakowskiej i biskupstwa krakowskiego, na którego terenie znajdowała się gmina Morawica. Ten atrybut władzy biskupów krakowskich, pojawiający się w herbie gminy, ma symbolizować jego polityczną i terytorialną ciągłość. W połączeniu z herbem Jelita Morawickich symbolikę tę wzmacnia. Trzeba podkreślić, że im mniej elementów w tarczy, tym godło jest lepsze. Herb gminy Morawica spełnia ten warunek. Jest graficznie czytelny, łatwy do zapamiętania, jak również czytelna jest jego symbolika.

Herb Trzy Korony

Pierwsze wyobrażenia trzech koron, pojawiające się na pieczęci biskupiej i kapitulnej na przełomie XIV i XV wieku tradycja przypisywała Aronowi, ze względu na rolę jaką odegrał w odbudowie polskiego Kościoła za panowania Kazimierza Odnowiciela (1039-1058). Jednak pierwszym biskupem krakowskim, który użył herbu z trzema koronami na swojej sekretnej pieczęci z 1300 roku, był Jan Muskata. Stąd sformułowano hipotezę, że herb kapituły krakowskiej jest recepcją herbu tego biskupa.

Genezy herbu nie należy wiązać z Janem Muskata, gdyż ten związany z królem Czech Wacławem II biskup krakowski, walcząc z arcybiskupem Jakubem Świnką i Władysławem Łokietkiem, przyczynił się do utraty Pomorza Gdańskiego w 1309 roku. Widzimy tutaj próbę biskupów krakowskich, o odzyskanie utraconego biskupstwa. Powoływali się oni na brewz 1046 roku (czasy Arona jako biskupa, zm. 1059) papieża Benedykta IX, z którego mogło wynikać, że Kraków były siedzibą metropolii, a tym samym posiadał charakter archidiecezji oraz na bullę papieża Urbana II z 4 lutego 1186 roku. Papież, na prośbę biskupa krakowskiego Pełki, zatwierdził w niej dawny zwyczaj, że biskupi krakowscy zajmują w kościele polskim, pierwsze miejsce po arcybiskupie gnieźnieńskim i konsekrują go.

Na poparcie tej hipotezy należy przytoczyć fakt, że w XV wieku biskup Jan Grot czynił bardzo intensywne zabiegi w celu przywrócenia praw metropolitalnych dla Krakowa, uzyskując od papieża Benedykta XII, dla biskupów krakowskich przywilej używania paliusza, przysługującego wyłącznie metropolitom. Niewykluczone, że w związku z tymi staraniami pozostaje zmiana pieczęci kapituły na Trzy Korony Arona, ponieważ według tradycji to właśnie on miał pełnić godność arcybiskupa krakowskiego (w Krakowie). Miały się przyczynić do wzmocnienia starań biskupów krakowskich w celu odzyskania metropolii. Jak silne były to dążenia świadczy przekaz Jana Długosza z XV wieku, gdzie wymienił on Przemyśl, Chełm i Lubusz, jako ewentualne biskupstwa, które powinny wejść w skład metropolii krakowskiej.

Zanim herb ten pojawił się na pieczęci kapituły, widzimy go na czteropolowej tarczy w herbie biskupa krakowskiego Piotra Wysza z 1397 i 1403 roku. Ponieważ jednocześnie pojawiają się trzy korony w herbie kapituły, jej pieczęć musiała powstać w tym czasie. Prawdopodobnie między rokiem 1394, kiedy widzimy przywieszoną do dokumentu starą pieczęć, a 1403 rokiem. Chociaż nie można wykluczyć faktu, że powstała wcześniej i przez pewien czas posługiwano się starą i nową pieczęcią. Herb kapituły pełnił funkcję reprezentującą grono kanoniczne oraz narracyjną związaną z treściami własnościowymi, identyfikacyjnymi, a także kommemoracyjnymi (wspomnieniowymi), politycznymi, organizacyjnymi, przekazywanymi dzięki informacjom dotyczącym fundacji i współfundacji, patronatu, użytkowników hierarchii kościelnej. Obok wymienionych wyżej funkcji herb ten umieszczony był na budowłach, rzeźbach, nagrobkach itd., pełniąc funkcję dekoracyjną i przyczyniając się do jego funkcjonowania w świadomości historycznej ludzi. Jak trwale, może świadczyć fakt, że jego ikonograficzne wyobrażenie, zostało wykorzystane przy tworzeniu herbu dla gminy Morawica (trzy korony w słup). W przypadku herbu kapituły i biskupstwa są to zawsze trzy złote korony w błękitnym polu, co potwierdza osiem barwnych wyobrażeń tego herbu oraz znane opisy z herbarzy takich jak: Jana Długosza, Marka Ambrożego z Nysy, arsenalskiego, Erazma Kamienia. Korony są przedstawione jako korony otwarte, odchyłone do tyłu, co jest ich charakterystyczną cechą. Posiadają rozbudowane fleurony oraz imitacje szlacheckich kamieni na obręczach.

Stabilność kapituły w organizacji biskupstwa krakowskiego, potwierdzona przez kilkunastowieczną tradycję używania przez nią herbu sprawiła, że stał się on charakterystycznym elementem heraldyki kościelnej (obok rodowych, to jest rycerskich herbów biskupów, kanoników, urzędników diecezjalnych). Jego pojawienie się było też wynikiem wpływu rycerstwa, zdobywającego coraz wyraźniejszą dominację społeczną, czego najbardziej wyraźnym znakiem przynależności stanowej staje się herb. Trzy złote korony w błękitnym polu, odpowiadały charakterowi posługującej się nim instytucji, zarówno jeśli chodziło o barwę pola, jak i elementy godła. Symbolika barwy błękitnej, obok cech wzniosłości, piękna, pochwały, oddaje przede wszystkim barwę nieba. Natomiast cyfra trzy w symbolice chrześcijańskiej ma szczególną wymowę, symbolizując trójjedność Boga. Szafarzem koron w średniowieczu był papież, co podkreśla jego nakrycie głowy - tiara z trzema koronami.

Wzór ikonograficzny trzech koron, w herbie gminy Morawica, został wzięty z pieczęci wielkiej krakowskiej kapituły katedralnej, używanej w latach 1403-1759, której srebrny oryginalny tłok przechowywany jest w skarbcu katedralnym na Wawelu. Ta ostroowalna pieczęć (wysokość 80 mm, szerokość 55 mm) posiada umieszczony w polu usianym gwiazdami herb kapituły. Ponad górną krawędź tarczy znajdują się popiersia św. Stanisława (strona prawa heraldyczna) trzymającego pastorał i św. Wacława (lewa strona heraldyczna) trzymającego chorągiew. Głowy obu świętych otaczają aureole. Napis napieczony minuskułą gotycką *S(igillum) maius Capittuli ecc(lesia)e cracoviensis*. Tarcza herbowa zakończona owalnie, w której polu trzy otwarte korony odchyłone do tyłu w ustawieniu 2:1.

Herb dla gminy Morawica nawiązuje do najlepszych zasad heraldyki, a zarazem pokazuje jak we współczesnej heraldyce samorządowej przy tworzeniu nowego herbu, można pokazać tradycję historyczną i ciągłość terytorialną dzisiejszej gminy od średniowiecza do czasów współczesnych. W tym przypadku trzy kopie z herbu Jelita Morawieckich oraz trzy korony z herbu Trzy Korony kapituły i biskupstwa

krakowskiego, które podkreślają znaczenie stolicy gminy, Morawicy oraz historyczną i terytorialną ciągłość całej gminy.

Pod względem łączenia barw i ich symboliki, nawiązuje do tworzenia barw w średniowieczu. Według Katalogu Sicillusa (około 1450 roku) Le blason des couleurs en armes, podaje symbolikę barw występujących w herbie gminy Morawica. Barwa czerwona symbolizuje zwycięstwo, panowanie, waleczność; złota symbolizuje świetność, doskonałość, mądrość, szacunek, wybitność. Z kolei błękitna symbolizuje wierność, skromność, oddanie.

Reasumując:

Herb gminy Morawica składa się z zaokrąglonej od podstawy renesansowej tarczy, podzielonej w słup, na której w prawym czerwonym polu znajduje się herb Jelita, czyli trzy złote kopie w gwiazdę, z których dwie grotami do głowicy, a trzecia do podstawy tarczy; natomiast w lewym błękitnym polu znajdują się trzy złote korony w słup.

Projekt flagi i pieczęci dla Gminy Morawica

Flaga jest kolorystycznym odwzorowaniem barw występujących w herbie, bądź samego herbu. Stąd w projekcie flagi gminy Morawica proponuję flagę tautologiczną, będącą odwzorowaniem herbu gminy. Patrząc na podzielony w słup (pionowo) płat flagi, widzimy z prawej heraldycznej strony (lewej od strony patrzącego) na czerwonym płacie (polu) trzy złote kopie w gwiazdę, z których dwie grotami do górnej krawędzi płata flagi, a trzecia do dolnej krawędzi płata flagi; natomiast z lewej heraldycznej strony (prawej od strony patrzącego) na błękitnym płacie (polu) flagi, znajdują się trzy złote korony w słup (pionowo).

Flaga powinna mieć kształt prostokąta o stosunku bloków 5:8, jak polska flaga państwowa, żeby ujednolicić jej kształt. Jest to stosunek boku krótszego (szerokość) do boku dłuższego (długość). Należy pamiętać, że wiszące obok siebie flagi muszą mieć te same wymiary. Wiszącą na maszcie flagę umieszcza się tak, że jej górna krawędź jest z lewej strony od patrzącego na nią. Natomiast na ruchomym maszcie górna krawędź flagi jest przymocowana do masztu.

Pieczęć gminy Morawica została przedstawiona w trzech wersjach, różniących się średnicą: 50, 45, 40, 36 mm. Składa się z herbu gminy, który widzimy w środku pieczęci oraz jej legendy umieszczonej w otoku zewnętrznym. Na środku pieczęci podzielonej w słup (pionowo), widzimy z prawej heraldycznej strony trzy kopie w gwiazdę, z których dwie grotami skierowane do góry, a trzecia grotą na dół; natomiast z lewej heraldycznej strony, widzimy trzy korony w słup (pionowo). W legendzie został umieszczony napis: GMINA MORAWICA.

Literatura:

- Abracham W., Organizacja Kościoła w Polsce do połowy XII wieku, Poznań 1962.
Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Metryka Koronna, księga numer 71; 123, 133.
Archiwum Państwowe w Krakowie, Krakowskie grodzkie, księga numer 15.
Atlas historyczny Polski. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku, Warszawa 1993, cz. 1-2.
Boniecki A., Herbarz polski, t. 8, Warszawa 1905.
Borkowski S., Linowski T., Monografia historyczna i gospodarcza powiatu jędrzejowskiego, cz. 1, Kielce 1937.
Celichowski Z., Insignia seu clenodia, Poznań 1885.
Chrząński T., Tablice odmian herbowych, Warszawa 1909.
Dąbrowski J., Grodecki R., Zachorowski S., Dzieje Polski średniowiecznej, t. 1, Kraków 1926.
Długosz J., Liber beneficiarum dioecesis cracoviensis, t. 2, Cracoviae 1864.
Godło i barwa Polski samorządowej, Warszawa 1998.
Gryc P., Herb krakowskiej kapituły katedralnej, Kraków 1996 (mps).
Haisig M., Sfragistyka szlachecka doby średniowiecza w świetle archiwaliów lwowskich, Lwów 1938.
Herby rycerstwa polskiego na zamku w Kórniku, Kórnik 1988 (Jelita).
Kowalski W., Struktura społeczna szlachty i struktura własności w powiecie Chęcińskim w sześćdziesiątych latach XVII wieku, w: Stefan Czarnecki. Żołnierz-Obywatel-Polityk, pod red. W. Kowalskiego, Kielce 1999.
Kumor B., Granice metropolii i diecezji polskich (968-1939), „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 18:1969.
Kumor B., Organizacja terytorialna diecezji kieleckiej, „Nasza Przeszłość”, R. 17:1963.

Łotewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Rydze, Oryginał pergaminowy, sygnatura LVVA, fonds 5561, apraksts 1, nr 357.

Micha J., Heraldyka samorządowa województwa świętokrzyskiego i jej symbolika, Kielce 2000.

Morawica. Szkic do portretu gminy, Morawica 2003.

Müller W., Diecezja krakowska w relacjach biskupów z XVII-XVIII w., „Roczniki Humanistyczne”, R. 13:1965, z. 2.

Natanson-Leski J., Rozwój terytorialny Polski. Od czasów najdawniejszych do okresu przebudowy państwa w latach 963-1572, Warszawa 1964.

Niesiecki K., Herbarz polski, t. 4, Lipsk 1839.

Paprocki B., Herby rycerstwa polskiego, Kraków 1584; Warszawa 1858.

Piekosiński F., Heraldyka polska wieków średnich, Kraków 1899.

Piekosiński F., Pieczęcie polskie wieków średnich. Doba piastowska, Kraków 1899.

Polackówna H., Stemmata Polonica. Rękopis nr 1114 Klejnotów Długosza w Bibliotece Arsenалу w Paryżu, w: Prace sekcji historii sztuki i kultury Towarzystwa Naukowego we Lwowie, t. 1, Lwów 1929.

Rawita-Witanowski M., Dawny powiat chęciński, oprac. D. Kalina, Kielce 2001.

Silnicki T., Organizacja archidiaconatu w Polsce, Lwów 1927.

Szymański J., Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego, Warszawa 1993.

Zausznica A., Nauka o barwie, Warszawa 1959.